

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС

ЕМА ЦУНЦ

Превод от испански: Светла Христова, 2004

chitanka.info

На връщане от тъкачната фабрика „Гарбух и Льовентал“ на 14 януари 1922 година Ема Цунц намери в дъното на коридора едно писмо с пощенско клеймо от Бразилия, което ѝ съобщаваше за смъртта на баща ѝ. В първия миг я подведоха пликът и марката; после се обезпокои заради непознатия почерк. Десетина едро надраскани реда сякаш запълваха целия лист; Ема прочете, че господин Майер по погрешка погълнал прекалено голяма доза веронал и починал на 3-ти същия месец в една болница в Баже. Известието бе подписано от някой си Фейн или Файн от Рио Гранде, живял в един пансион с баща ѝ; човекът едва ли знаеше, че пише именно на дъщерята на покойника.

Листът падна от ръцете на Ема. Най-напред изпита гадене и слабост в коленете; после сляпа вина, чувство на нереалност, студ и страх; накрая ѝ се прииска денят да е свършил и да е дошъл следващият. Веднага разбра, че желанието ѝ е безполезно, защото смъртта на баща ѝ бе единственото събитие, случило се на този свят, и щеше да се случва до безкрай. Вдигна писмото и отиде в стаята си. Крадешком го прибра в едно чекмедже, сякаш вече знаеше какво предстоеше по-нататък. Може би вече предусещаше последвалите събития; вече бе онази, която щеше да стане.

В падащия здрач Ема до края на деня оплакваше самоубийството на Мануел Майер, който в някогашните щастливи дни бе Емануел Цунц. Спомни си летуванията в един чифлик близо до Гуалегуай, спомни си (или поне се опита) майка си, спомни си къщичката в Ланус^[1], продадена на пазар, спомни си жълтите ромбове на прозореца, спомни си затворническата кола и позора, спомни си анонимните писма с бележките за „злоупотребата на касиера“, спомни си (впрочем това никога не бе забравяла) как последната нощ баща ѝ се закле пред нея, че всъщност парите е откраднал Льовентал.

Льовентал, Аарон Льовентал, навремето управител на фабриката, а понастоящем един от собствениците ѝ. Ема пазеше тази тайна от 1916 година. Не бе я споделила с никого, даже и с най-добрата си приятелка Елза Урщайн. Може би се боеше, че ще се сблъска с обидно недоверие; може би просто смяташе, че тайната създава някаква връзка между нея и отсъстващия ѝ баща. Льовентал не знаеше, че тя знае; този дребен факт носеше на Ема Цунц усещане за сила.

Не мигна цяла нощ и когато първите лъчи очертаха правоъгълника на прозореца, планът ѝ бе изпипан до най-малката

подробност. Погрижи се този ден, който ѝ се видя направо безкраен, по нищо да не се отличава от останалите. Във фабриката се носеха слухове за стачка; Ема, както винаги, се обяви против всякакво насилие. В шест часа, когато работният ден свърши, отиде да се запише заедно с Елза в един женски клуб с гимнастически салон и плувен басейн. Наложил се да повтори буква по буква името и презимето си, както и да понесе с усмивка вулгарните шеги, които придружаваха процедурата. С Елза и най-малката от сестрите Кронфус обсъдиха на кой филм да отидат в неделя следобед. После заговориха за ухажори, но никой не очакваше Ема да обели и дума по въпроса. През април щеше да навърши деветнайсет години, но мъжете все още ѝ вдъхваха почти патологичен страх. У дома си приготви супа от тапиока и зеленчуци, вечеря рано, легна си и се помъчи да поспи. Така, в напрежение и баналности, измина този петък, петнайсети — навечерието на събитията.

В събота се събуди от нетърпение. Не от тревога, а именно от нетърпение и от едно необичайно облекчение, че този ден най-сетне е настъпил. Вече нямаше какво да крои и да замисля; след няколко часа щеше да пристъпи към простотата на действията. Прочете в „Пренса“, че корабът „Нордстърнан“ от Малмьо ще вдигне котва същата вечер от трети кей; обади се по телефона на Льовентал, загатна, че иска да му съобщи нещо за стачката без знанието на останалите, и обеща надвечер да се отбие в кабинета му. Гласът ѝ трепереше, но това напълно прилягаше на една доносница. Тази сутрин нямаше други паметни случки. Ема работи до дванайсет и старателно уговори с Елза и Перла Кронфус всички подробности около неделната разходка. Следобед полегна и мислено преговори целия си план, затворила очи. Помисли си, че краят ще отстъпва по ужас на началото и несъмнено ще ѝ донесе сладкия вкус на победата и възмездието. Изведнъж скочи тревожно и изтича до бюфета. Отвори чекмеджето; писмото на Файн лежеше там, където го бе пъкнала предната вечер, под снимката на Милтън Силс^[2]. Сигурно бе, че никой не го е видял; зачете го отново, после го скъса.

Да се предадат поне донякъде реалистично събитията от този следобед, би било не само трудно, но навярно и недопустимо. Един от белезите на кошмара е нереалността, която уж смекчава ужасите, но всъщност ги усилва. Как да представим правдоподобно онова

действие, в чиято истинност почти не вярваше самата извършителка? Как да възстановим краткия хаос, който днес паметта на Ема Цунц отхвърля с недоумение? Ема живееше на улица „Линие“ в Алмагро^[3]; явно въпросния следобед е отишла на пристанището.

На гнусния „Пасео де Хулио“^[4] навярно се е видяла умножена в огледала, залята от издайнически светлини и разголена от хищни очи, но най-разумно е да допуснем, че отначало е бродила съвсем незабелязана сред равнодушната тълпа...

Ема влезе в два-три бара, за да понаблюдава привичните маниери и трикове на ония жени. Накрая попадна на двама мъже от кораба „Нордстърнан“. Единият моряк бе съвсем млад и тя се уплаши да не я разнежи; избра другия, навярно малко по-нисък от нея и грубоват, за да изпита чист и неподправен ужас. Мъжът я поведе през една врата към мрачен коридор, после се качиха по вита стълба, прекосиха някакво преддверие (където имаше прозорец със същите ромбове както в къщата в Ланус), после още един коридор и най-сетне една врата, която се затвори зад тях. Най-важните неща се намират извън времето — било защото в тях непосредственото минало сякаш е откъснато от бъдещето, било защото съставните им части изглеждат съвършено несвързани.

В това време извън времето, в този безкраен хаос от откъслечни и нетърпими усещания помисли ли Ема Цунц *поне веднъж* за покойника, комуто принасяше тази жертва? Струва ми се, че е помислила веднъж и в този миг целият ѝ отчаян план навярно е висял на косъм. Осъзна (нямаше как да не го осъзнае), че баща ѝ бе сторил на майка ѝ същото ужасно нещо, което в момента вършеха с нея. Осъзна го със слабо изумление и мигом потърси убежище в несвестта. Мъжът, швед или финландец, не говореше испански; за Ема той бе просто едно оръдие, както и тя за него, само че тя му послужи за наслада, а той на нея — за да осъществи възмездието си.

Когато остана сама, Ема не отвори веднага очи. На нощната масичка лежах парите, които ѝ бе оставил мъжът; тя се привдигна и ги скъса, както бе скъсала по-рано и писмото. Да късаш пари, е светотатство, както и да хвърляш хляб; Ема почти се разкая за постъпката си. Биваше ли да проявява гордост в такъв ден? Страхът се стопи пред тъгата и погнусата, които заляха тялото ѝ. Тъгата и погнусата тегнеха като окови, но Ема все пак бавно се изправи и

започна да се облича. В стаята вече нямаше ярки багри; здрачът се сгъстяваше. Тя успя да излезе съвсем незабелязано; на ъгъла се качи на един „Лакросе“^[5], който отиваше към западната част на града.

В съответствие с плана си Ема избра най-предната седалка, за да не виждат лицето ѝ. Пошлата улична суетня навярно ѝ вдъхна утешителна увереност, че случилото се не е хвърлило никакво петно върху нещата. Пътуваше през западнали и мрачни квартали, които пробягваха пред погледа ѝ, забравени на мига, и накрая слезе на една пресечка на „Варнес“^[6].

Умората по парадоксален начин ѝ придаваше сила, защото я заставяше да се съсредоточи върху подробностите на безразсъдното начинание, вместо да мисли за същността и последствията.

Всички смятаха Аарон Льовентал за сериозен човек, а малцината, които го познаваха отблизо — за скъперник. Живееше сам в надстройката над фабриката. Откак се засели в това порутено предградие, той се боеше от крадци; в двора на фабриката държеше голямо куче, а в чекмеджето на писалището си — револвер (добре известен факт). Предната година бе оплакал подобаващо жена си, починала ненадейно — по баща Гаус, тя му бе донесла отлична зестра!, — но истинската му страст си оставаха парите. С дълбоко огорчение осъзнаваше, че по му се удава да ги пести, отколкото да ги печели. Беше силно религиозен; вярваше, че с Бог го свързва таен договор, който го освобождаваше от нуждата да върши добри дела в замяна на молитви и почтително преклонение. Плешив, едър, облечен в траур, с опушено пенсне и рижа брада, той очакваше прав до прозореца поверителните сведения на работничката Цунц.

Видя я как бутна решетката на вратата (нарочно я бе оставил леко открехната) и прекоси сенчестия двор. Видя я как се поотдръпна, когато вързаното куче я залая. Устните на Ема усилено се движеха, сякаш тихичко мълвяха молитва; повтаряха, макар и уморени, онази присъда, която господин Льовентал трябваше да чуе в предсмъртния си миг.

Събитията не се развиха точно според предвижданията на Ема. Още от предната сутрин безброй пъти си бе представяла как насочва револвера с нетрепчаща ръка, как застава подлеца да си признае презряното деяние и му разкрива безстрашния си план, благодарение на който Божията Правда щеше да възтържествува над човешката. (Не

искаше да понесе наказание — не от страх, а защото бе оръдие на Възмездието). Накрая един-едничък изстрел право в гърдите щеше окончателно да реши съдбата на Льовентал. Нещата обаче не протекоха така.

Когато се изправи пред Аарон Льовентал, Ема почувства, че е важно да отмъсти за оскърблението, което бе понесла заради баща си, отколкото за самия него. Не можеше да не убие предателя след това грижливо замислено и проведено опозоряване. Нямаше и време да театралничи. Приседна плахо, помоли за извинение, позова се (досуц като истинска доносница) на дълга на лоялността, назова неколцина, загатна за други и изведнъж млъкна, сякаш скована от страх. Наложил се Льовентал да излезе за чаша вода. Когато той — недоверчив към такива преструвки, но все пак снизходителен — се върна от столовата, Ема вече бе измъкнала тежкия револвер от чекмеджето. Натисна спусъка два пъти. Едрото тяло рухна, сякаш покосено от трясъка и дима, чашата с вода се счупи, лицето я гледаше с гневно изумление, устата сипеше ругатни на испански и на идиш. Тъй като обидните думи не секваха, Ема бе принудена да стреля още веднъж. На двора вързаното куче залая с всички сили, струя кръв бликна от безсрамните устни и изцапа брадата и дрехите. Ема поде обвинителната реч, която си бе подготвила („Отмъстих за баща си и не ще могат да ме накажат...“), но така и не я завърши, защото господин Льовентал вече бе издъхнал. Тя нямаше как да узнае дали изобщо бе разбрал нещо.

Гръмкият лай ѝ напомни, че има още работа за вършене. Разхвърля дивана, разкопча сакото на трупа, свали опръсканото с кръв пенсне и го сложи върху картотеката. После вдигна телефона и изрече онова, което по-късно щеше да повтори безброй пъти със същите или малко по-различни думи: „Случи се нещо невероятно... Господин Льовентал ме накара да отида в дома му уж във връзка със стачката... Изнасили ме и аз го убих...“

Историята наистина бе невероятна, но всички я приеха, защото в основата си беше вярна. Истинско бе възмущението на Ема Цунц, истинско бе нейното целомъдрие, истинска бе и омразата ѝ. Истинско бе и безчестието, което бе понесла; разминаваха се с фактите само часът, обстоятелствата и едно-две имена.

[1] Град и департамент в провинция Ентре Риос; Ланус — град и квартал на средната класа в окръг Буенос Айрес, на югозапад от града — бел.прев. ↑

[2] Милтън Силс (1882–1930) — американски актьор, снимал се в мелодрами и уестърни от нямото кино — бел.прев. ↑

[3] Квартал, обитаван от долните слоеве на средната класа, близо до центъра на Буенос Айрес — бел.прев. ↑

[4] Понастоящем „Авенида Алем“. Булевардът се простира успоредно на пристанището; по времето, когато се развива действието, по протежението му са се издигали евтини жилищни сгради и публични домове — бел.прев. ↑

[5] По това време трамвайната линия „Лакросе“ е обслужвала северозападната част на Буенос Айрес — бел.прев. ↑

[6] Улица „Варнес“ е в центъра на Буенос Айрес, близо до търговския район на „Виля Креспо“ — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.